

PAUPERISEREN, EMIGREEREN,
VEGETEEREN

OF ANNEXEEREN!

Vandaag kreeg ik het gelijknamige pamflet van de journalist Piet Bakker (Ja - van Ciske) in handen gedrukt, een wonderbaarlijk tijdsdocument van dubieus gehalte, ontrukkt aan een stapel maffe vergeelde drukwerkjes op het Waterlooplein. De in 1945 in opdracht van het *Nederlandse comité van gebiedsuitbreiding* opgestelde brochure is indertijd door Elzevier uitgegeven en gedrukt bij de Arbeiderspers.

De lezer wordt aangesproken als inwoner van een *vrij wordend land*. Kennelijk was de *Duitsche* bezetter nog niet volledig het land uit gemept.

Ons aanslibsel van Duitse rivieren was nog maar net ontkomen aan een *eeuwenlangen nacht van Germaanschen slavernij*. Het morgenrood van de bevrijding gloorde over ons land.

Bert Bakker (l) en Jo Spier in 1947

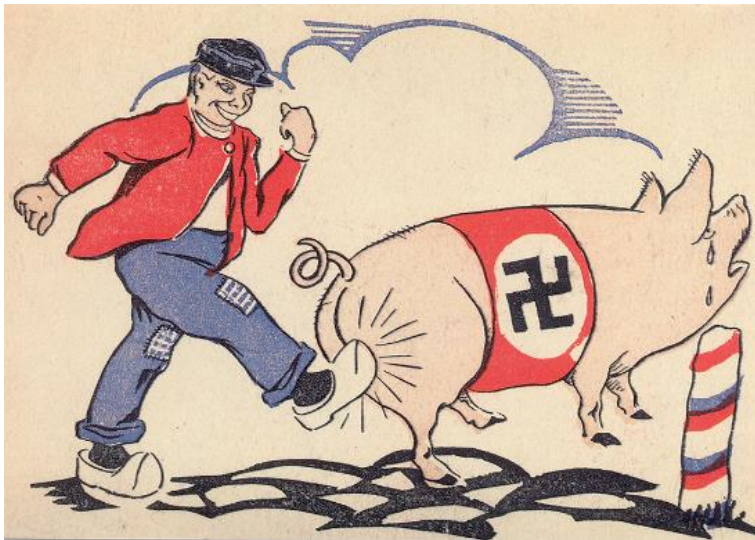
Op de voorzijde van het drukwerkje een pathetisch prentje van Jo Spier, waarop afgebeeld een schonkige boer in gerafelde Volendammer broek, de hand opgeheven voor een aalmoes, een kaal gevreten visgeraamte aan zijn in klompen gestoken voeten. Naast hem het prototype van *Frau Antje*, een spichtige baby op haar arm.

Bakker schrijft over *de Nederlander Pietersen, die bestolen is door zijn buurman den Duitscher Jansen, die in een ruime villa woont en die dus wel een paar kamers af kan staan aan Pietersen, die in zijn nauwe woninkje behoefte heeft aan Lebensraum.*

Het apocalyptische landschap dat door het Pruisische geweld is ontstaan roept een *onwrikbare eis* op: Duitsland dient deze schade zoveel mogelijk te vergoeden.

Hoe? – Grond! *Het eenige betaalmiddel dat Nederland kan redden uit de impasse, waarin het ook zonder dezen oorlog geraakt zou zijn. Er heerscht landhonger in Nederland.*

In ons vergroote gebied zouden naar schatting twintig millioen Nederlanders kunnen leven en die zullen er ook komen, indien wij ons bijvoorbeeld na een halve eeuw in onze ruimere woonstee hebben ingeleefd.

Het is vooral zaak het oorlogs-zuchtige, querulante, immer ontevreden en onbetrouwbare monster in het centrum van Europa de giftanden uit te breken.

Als grens van vergroot Nederland hebben zorgvuldige geleerden de volgende lijn in gedachten: Jadebocht, zuidelijk naar het oosten van Wilhelmshafen, Oldenburg, Vechta, Osnabrück, dwars over Teutoburgerwoud en Eems, zuidwestelijk naar een punt be-

westelijk naar den Rijn ten zuiden van Wesel, zuidwestelijk naar de Niers be-oosten Suchteln en Dülken, ombuigende in zuidoostelijke richting be-oosten Erkelenz, Jülich en Düren, zuidelijk van Düren scherp in westelijke richting naar de Roer ten zuiden van Stalberg en Aken naar Vaals.

Het zou gaan om 20.000 km², eventueel uit te breiden tot aan de oever van de Rijn, als de Belgen dat ook zouden ambiëren, wel met het lastigheidje dat daar de zwaar verwoeste steden Krefeld en Mönchengladbach liggen, *aan welke opbouw wij pas aandacht zouden kunnen schenken, als onze eigen verwoeste gebieden gerestaureerd zijn.*

Wanneer Nederland er de eerst aangeduide 20.000 km² bij zou krijgen, dan ware er voor geruimen tijd een oplossing gevonden voor het nijpende bevolkingsprobleem. Wij zijn het dichtst bevolkte land ter aarde!!

Wanneer gij medelijden hebt met de arme Duitschers, die bij annexatie van huis en hof verdreven zouden worden, dan koestert gij deze edelaardige gevoelens ten koste van uw Nederlandsche landgenooten, wellicht uw eigen kinderen ...

L'histoire se répète – waar heb ik dat meer gehoord?

*Is het nu wel **recht**, dat Nederland van den oorlog zou profiteren om uit de impasse te geraken? Ja – dat is **recht!***

Nieuw land zonder Duitschers

Bevolkingsminderheden hebben nog nooit enig land genoeg bereid.

De bodem van Duitsland snakt naar ontginning! Wie bij ter Apel staat, kan de grens zien. Hier ligt geen denkbeeldige lijn. Neen, de gesteldheid van de bodem wijst precies aan, waar Nederland eindigt en Duitsland begint. Gij stapt n.l. van een bloeiende tuinbouwstreek in een wildernis, 'das Moor', het vale hoogveen.

Het zwaard zij den Duitscher uit den handen geslagen, de zeis kome er voor in de plaats! Deze ruil zal én den Duitschen grond én den Duitschen geest ten goede komen. Zij, die zwoeren bij 'bloed en bodem' dienen eens te leren, den bodem te brengen tot het productiviteitspeil, dat in het beschaafde deel van Europa bereikt is.

Het is interessant, waar te nemen, dat de taal van Bakker – los van zijn dubieuze bepaald niet visionaire denkbeelden – doorspekt is van het jargon van het establishment tijdens de oorlogsjaren.

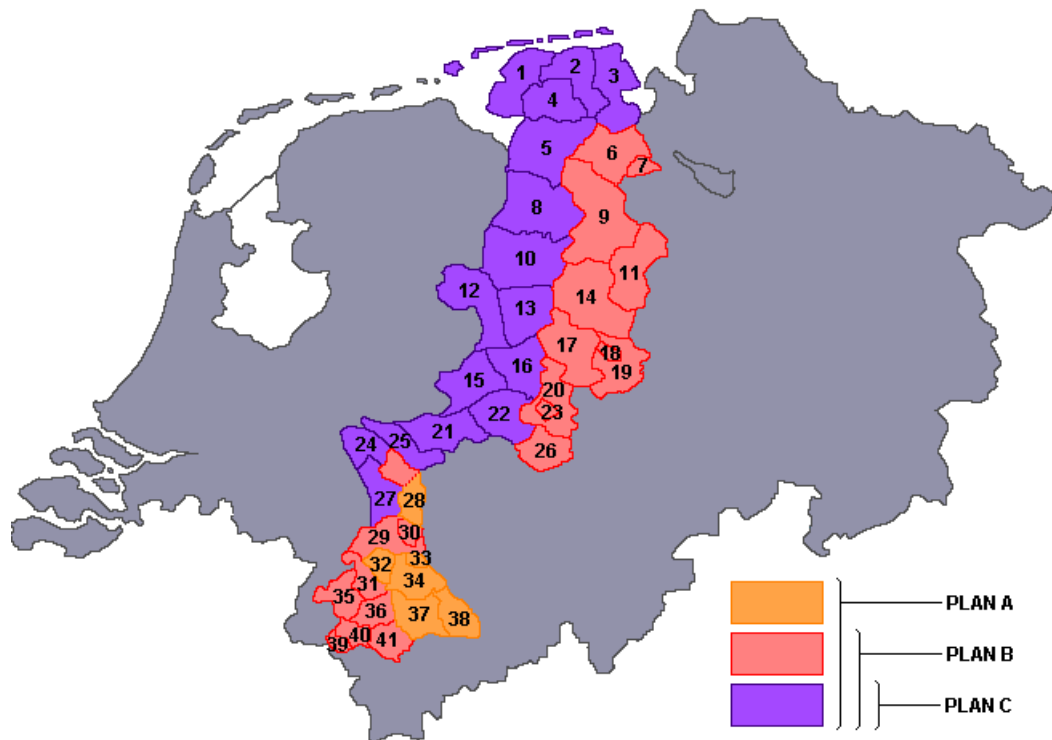
Bakker werkte sinds 1921 als journalist bij *Het Volk*, traditioneel spreekbuis van de sociaaldemocratie. Toen deze krant bij de gelijkenschakeling in 1940 door de NSB-er Rost van Tonningen werd overgenomen diende Bakker zijn ontslag in, maar hij bleef lid van het *Verbond van Nederlandse Journalisten* en publiceerde tijdens de oorlogsjaren onder meer in het *Utrechts Nieuwsblad*, waarin ook hij zich moest onderwerpen aan wat de bezetter voorschreef.

In het najaar van 1945 eiste de Nederlandse staat van Duitsland een schadevergoeding van 25 miljard gulden. De geallieerden hadden in Jalta bepaald, dat de herstelbetalingen in natura dienden te worden vereffend. Bakker stond bepaald niet alleen met zijn op schrift gestelde landhonger.

Het *Nederlands Comité van Gebiedsuitbreiding* was een Haags initiatief. In augustus 1945 werd in opdracht van de minister van buitenlandse zaken een staatscommissie in het leven geroepen, die het annexatievraagstuk moest onderzoeken. De commissie werd geleid door Koos Vorrink, destijds voorzitter van de Partij van de Arbeid en Kamerlid. Het is daarom bepaald niet denkbeeldig, dat Bert Bakker de opdracht om de hier beschreven annexatiebrochure te schrijven direct van Koos Vorrink ontving. Door middel van dit soort publicaties werd de bevolking over de voortgang van de annexatieplannen geïnformeerd.

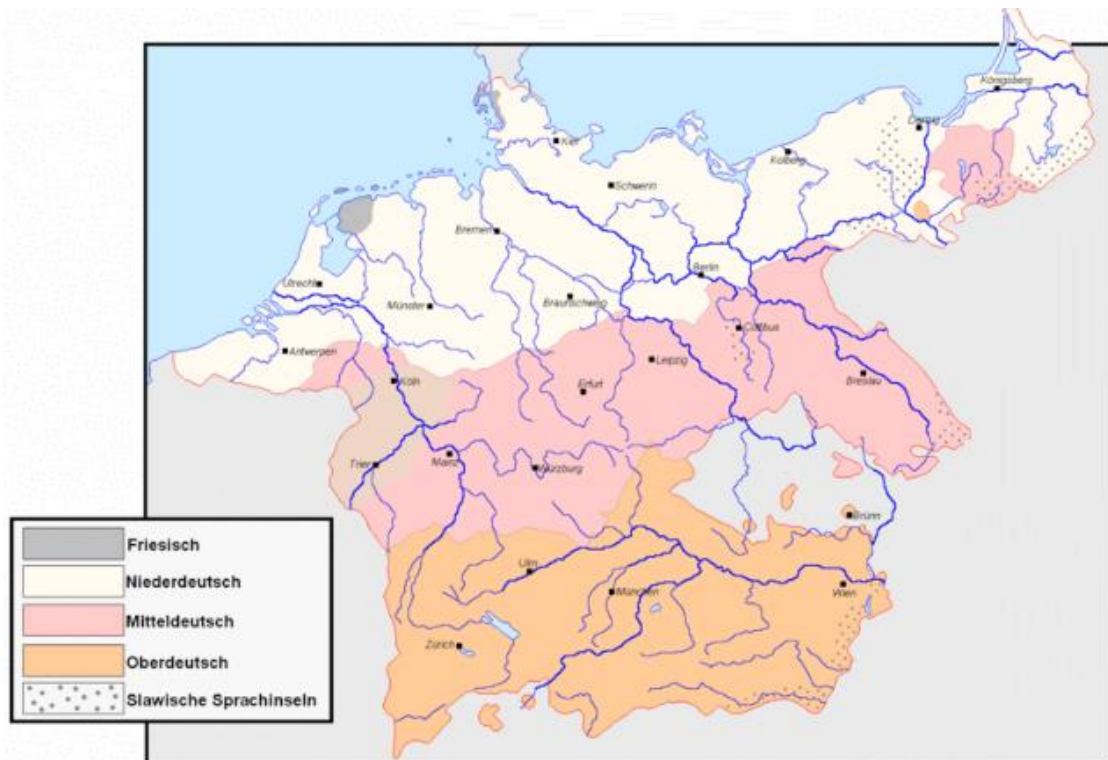
De brochure van Piet Bakker weerspiegelt het annexatieplan van de civiel ingenieur Frits Bakker Schut, directeur van de voorloper van de Rijksplanologische dienst. Zijn leus was *Nederlands grens kome aan de Wezer*. Bij de Duitslandconferentie in Londen in 1949 werd zijn plan echter verworpen, waarna hij ontslag nam.

De te annexeren gebieden volgens het Bakker Schut-plan. Tot plan A behoorden alle ingekleurde gebieden, voor plan B werden de oranje gebieden weggelaten en plan C omvatte alleen de paarsgekleurde districten

Grotere veiligheid en compensatie voor geleden oorlogsschade werden door Bakker Schut als belangrijkste argumenten naar voren gebracht. In de brochure van Bakker krijgt daarentegen vooral het zwaar belaste absurde *Lebensraum-motief* aandacht. Inmiddels zitten wij met 17 miljoen zielen in ons – toegegeven – krappe huis. Inderdaad wij hebben te maken met files, met krapte op de woningmarkt, maar ook met een relatief lage werkloosheid en we hebben allemaal te eten. Kortom, in het algemeen is de door Bakker voorspelde catastrofe ten gevolge van de verwachte bevolkingsaanwas uitgebleven en ook al was die niet uitgebleven, dan is het toch een wat achterhaalde gedachte, om dat vermeende probleem ten koste van de burens op te lossen. Die zouden namelijk niet alleen gebied kwijt raken, ze zouden er in het plan van Bakker Schut uit verjaagd worden. Er lag zelfs al een deportatieplan klaar- Daar viel alleen aan te ontkomen, als je bereid was Nederlander te worden, als je al Nederlands sprak, of als je je in de oorlogsjaren in positieve zin had onderscheiden van het gros van de Duitse oorlogsmisdadigers en meelopers.

Duitse stedenamen in het te annexeren gebied waren zelfs al in het Nederlands vertaald en ik moet zeggen dat ik als Nederlandse immigrant in het Duitse grensgebied doorgaans deze vertaalde aanduiding hanteer in de communicatie met Nederlanders. Ik woon in Hoog Elten, in de gemeente Emmerik, die behoort tot het district Kleef. Op zich is dat niet zo vreemd, want tot ver over de grens werd traditioneel in Nederlandse dialecten gesproken en tot in de 17^e eeuw zelfs geschreven. Pas in de 19^e eeuw kregen de geestelijken onder Pruisisch gezag aanwijzing voortaan Duits te spreken vanaf de kansel. Onder meer door de invoering van de leerplicht begon het *Platt* steeds meer te verdwijnen, maar ook nu nog liggen de Nederduitse dialecten, die ten oosten van onze grens gesproken worden dicht bij het Nederlands dan bij het Duits. Het *Platt* wordt op het Noord-Duitse platteland zelfs nog steeds tot in Mecklenburg-Vorpommern gesproken, ook al begint het als dialect verloren te gaan, doordat de jeugd het niet meer overneemt.

Bovenstaand kaartje representeert de dialectgrenzen omstreeks 1950. De gebieden in het Noordoosten zijn voor het dialect verloren gegaan door de verdrijving van de Duitsers.

Uiteindelijk kwam het in Nederland tot een grote tweestrijd over de annexatie-eisen. Drees was er samen met de meerderheid van de sociaaldemocraten tegen, net als minister-president Schermerhorn (eveneens PvdA). De katholieken, met name de boeren in het grensgebied, waren er samen met koningin Wilhelmina vóór.

De Geallieerden verwierpen de Nederlandse annexatie-ambitie in 1949, omdat zij in tegenstelling tot de algemene visie in Nederland de voorkeur gaven aan een stabiel en levensvatbaar Duitsland in verband met de ernstig bekoelde relatie met de Sovjetunie. Bovendien had Duitsland het al zwaar genoeg om alle verdrevenen uit het oosten op te vangen. Bij elkaar ging het daarbij om zo'n 12 miljoen vluchtelingen en verdrevenen uit het oosten.

Annexatie van Elten 1949

Uiteindelijk kreeg Nederland bij de in 1949 gehouden conferentie van ministers van binnenlandse zaken in Londen wat marginale grenscorrecties toegekend met een totale oppervlakte van 69 km². Alleen bij Elten en de Selfkant betrof het een substantieel aantal inwoners (resp. 3255 en 5665 inw.). De overdracht vond gewapenderhand plaats op 23 april 1949 om 12:00 uur.

Teruggave van Elten 1963

Dankzij de ontluikende Europese eenwording met als eerste stap de beperkte *Europese Gemeenschap van Kolen en Staal* (EGKS) in 1951 begon het landjepik-idee steeds meer tot een anachronisme te worden. Nederland was genegen om tot een overeenkomst te komen met Duitsland, maar behield de gebieden nog in onderpand om met de Duitsers tot een acceptabele herstelbetalingsregeling te komen.

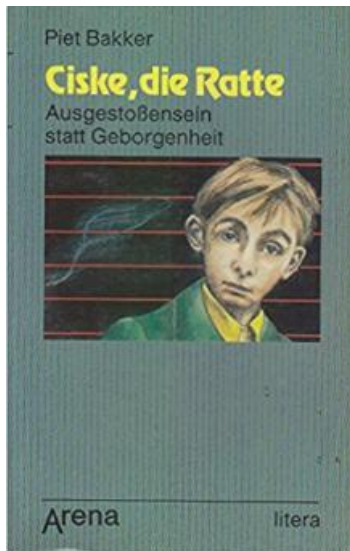
Uiteindelijk werden Elten en de Selfkant op 1 augustus 1963 tegen een vergoeding van 280 miljoen Duitse mark terug gegeven aan Duitsland, dit keer zonder gebruikmaking van wapens.

De auteur van dit artikel op de Eltener Markt in 1958, toen het nog Nederlands was.

Inmiddels is het blad gekeerd. Toen vanaf 2000 ook huizenbezit in de Bondsrepubliek voor Nederlandse hypotheekrenteaftrek in aanmerking kwam, vestigden zich veel Nederlanders in de Duitse grensstreek. De huizen waren er aanmerkelijk goedkoper en vaak ook degelijker dan in Nederland. Er was aanbod genoeg, want voor de opgroeiende Duitse jeugd in Elten was de grens sinds het Schengenakkoord (1985) niet langer fysiek, maar in de hoofden onverminderd aanwezig. Ondanks de nabijheid van steden als Arnhem en Nijmegen trekt de jeugd uit Elten naar het Ruhrgebied of elders in Duitsland voor de studie, of voor

werk. Vergrijzing en leegstand is het gevolg. Daar springen de Nederlanders op in. Komt er hier in Elten een huis of een bouwkvavel vrij, dan wordt het doorgaans door Nederlanders opgekocht, vaak door bemiddeling van een Nederlandse makelaar. Door de Nederlandse fiscale aftrekmogelijkheid, die in Duitsland niet bestaat, hebben de Nederlanders een aanmerkelijk voordeel op de Duitse huizenmarkt en zo komt Elten stukje bij beetje weer in Nederlandse handen. Je hoort er meer Nederlands dan Duits, ook al omdat de generatie, die tussen 1949 en 1963 naar school ging, Nederlands leerde op een Nederlandse school.

En Piet Bakker? - Die wordt tegenwoordig alleen nog maar met Ciske de Rat geassocieerd. Dat boek is zelfs in het Duits vertaald.

Han Verschuur
17 september 2017